

господарювання у здійсненні ними торговельних операцій спеціально утвореною господарською організацією – товарною біржею (ст. 278 ГКУ). Господарський кодекс України в ч. 1 ст. 279 визначає товарну біржу як особливий суб'єкт господарювання, який надає послуги в укладенні біржових угод, виявленні попиту і пропозицій на товари, товарних цін, вивчає, впорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговельним операціям [2].

Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України "Про товарну біржу" товарна біржа є організацією, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які здійснюють виробничу і комерційну діяльність, і має за мету надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообороту і пов'язаних з ним торговельних операцій [3].

Згідно з ч. 2 ст. 1 Закону України "Про товарну біржу" вона діє на основі самоврядування, господарської самостійності, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, власні поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банках, печатку зі своїм найменуванням [3]. Товарна біржа не займається комерційним посередництвом і не має на меті одержання прибутку. Тому можна дійти висновку, що метою діяльності біржі є надання послуг в укладанні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій.

З наведених вище визначень слід виділити основні ознаки товарної біржі: 1) біржа є господарською організацією; 2) об'єднує юридичних і фізичних осіб, які займаються виробничою і комерційною діяльністю; 3) виконує певні, а саме ринкові регулятивні (організаційні та економічні), функції в економіці: надає послуги з укладення біржових договорів, виявлення попиту і пропозицій на біржові товари, товарних цін, вивчає, упорядковує товарообіг і сприяє пов'язаним з ним торговельним операціям; шляхом виявлення курсу товарних цін, попиту і пропозиції; 4) основна її мета – сприяти зведенню в одному місці (на біржі) попиту і пропозиції на певні товари, забезпечувати обслуговування їх обороту; 5) діє на засадах самоврядування і господарської самостійності; 6) має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банку, печатку зі своїм найменуванням; 7) не займається комерційним посередництвом, не має на меті одержання прибутку; 8) не може бути стороною біржових договорів. Відмінною ознакою товар-

ної біржі від інших юридичних осіб є мета її створення та особливий статус учасників [1, с. 84].

Таким чином, на основі проведеного аналізу чинного законодавства необхідно зазначити, що правове становище товарних бірж регулює Закон України "Про товарні біржі" та Господарський кодекс України, які певною мірою дублюють один одного, що є недоцільним. Вважаємо, що правове становище товарних бірж повинен регулювати єдиний закон.

Література

1. Бочкова І.І. Товарна біржа як учасник господарських правовідносин в умовах ринкової економіки / І.І. Бочкова // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 83-87 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11biure.pdf>
2. Господарський кодекс України. Господарський процесуальний кодекс України : Офіційний текст. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 304 с.
3. "Про товарну біржу": Закон України від 10 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.
4. Сальникова Г. І. Правове регулювання посередництва у підприємницькій діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Сальникова Г. І. – Х., 2003. – 206 с.

УДК347.472(043.2)

Редько Д.О.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м.Київ
Науковий керівник: Козирєва В.П., к.ю.н., доцент

ПРОТИДІЯ ФІКТИВНОМУ БАНКРУТСТВУ

Будучи невід'ємним елементом ринкової економіки, банкрутство виконує функцію своєрідного засобу відбору найбільш ефективних форм і методів господарювання. Суспільна небезпека злочинів, пов'язаних із банкрутством, полягає у заподіянні майнової шкоди кредиторам, державі, іншим особам (наприклад, працівникам підприємства-банкрута), в порушенні встановленого законодавством порядку зайняття підприємницькою та іншою господарською діяльністю, підриві засад кредиту.

Посягаючи на інтереси кредиторів, інвесторів задіяних у механізмі санації, працівників суб'єкта господарювання, злочин, що охоплюється поняттям банкрутства, підриває довіру у господарських стосунках, позбавляє економіку важливого фінансового джерела – кредитів та інвестицій. За умов ринкової економіки господарська діяльність поєднується з ризиком заподіяння шкоди не лише самому суб'єкту господарювання, але й його контрагентам. Для того щоб мінімізувати можливі втрати осіб, які передали іншим учасникам ринкового господарства належні їм матеріальні блага, український законодавець ввів інститут кримінально – караного банкрутства.

А.М.Ришелюк справедливо зауважує, що сам по собі факт банкрутства, який може бути наслідком або прорахунків у підприємницькій діяльності, або об'єктивних причин (несприятливої економічної ситуації, випадкового збігу обставин тощо), свідчить лише про невдачу в господарській сфері і не повинен бути предметом кримінально-правових відносин. Проте у тих випадках, коли з цим фактом пов'язані певні суспільно-небезпечні дії, можливою є кримінальна відповідальність [1,с.45].

Шершеневич Г.Ф. відмічав, що під "банкрутством розуміється необережне або умисне нанесення неспроможним боржником збитків кредиторам шляхом зменшення або приховування майна. Іншими словами банкрутство є кримінальною стороною відносин неспроможності" [2,с.75].

Досліджуючи інститут банкрутства слід підтримувати позицію дореволюційного права, де банкрутство – "делікт своєрідний: він складається із двох елементів, із яких один (неспроможність) – поняття цивільного права, інший (банкрутська дія) – поняття кримінального права". Крім того сучасні дослідники цього питання вважають, що застосування терміна "банкрутство" в значенні неспроможності при умисному завданні боржником шкоди кредиторам, може сприяти термінологічній ясності нормативних актів.

Кримінальне законодавство України передбачає відповідальність за фіктивне банкрутство як завідомо неправдиву офіційну заяву боржника про фінансову неспроможність виконання вимог збоку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом якщо такі дії завдали великої матеріальної шкоди кредиторам або державі. Причому законодавець вказав, що матеріальна шкода вважається великою, якщо вона у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Цей вид злочину широко розповсюджений у світовій практиці в сфері господарської діяльності. Є немало способів ввести в оману своїх кредиторів, будь-то партнери по бізнесу чи держава, яка вимагає сплати податків своєчасно й у повному обсязі. Чинне законодавство та судова практика свідчать, що розслідувати та розкривати такі злочини дуже важко. З огляду на те, що недобросовісні суб'єкти господарювання намагаються всілякими способами ухилитися від сплати податків або навімисно зменшувати суми податкових зобов'язань, то перед податківцями постає така проблема як "штучне" та фіктивне банкрутство, коли вони подають завідомо неправдиву офіційну заяву про свою фінансову неспроможність чи намагаються цілеспрямовано довести підприємство до банкрутства.

З метою забезпечення однозначності підходів при оцінці фінансово-господарського стану підприємств Державною податковою адміністрацією України були розроблені Методичні рекомендації щодо виявлення ознак поточної, критичної або надкритичної їх неплатоспроможності та злочинних дій, передбачених Кримінальним кодексом України, а саме, фіктивне банкрутство, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконні дії у разі банкрутства, а також для своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу для здійснення превентивних заходів щодо запобігання банкрутства підприємств. Відповідно до вищевказаних рекомендацій збільшилася кількість податкових перевірок, але це ще не означає, що кримінальна відповідальність стала дійовим інструментом недопущення вчинення протиправних дій.

Отже, рекомендований алгоритм оцінки економічних показників, як стверджують експерти, не дозволяє реально оцінити фінансовий стан підприємства. Згідно Методичних рекомендацій податкові органи роблять висновки виходячи лише з даних поточної платоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності, достатності оборотних засобів для погашення боргів, що накопичилися, наявності власних оборотних засобів, необхідних для фінансової стабільності. Для того, щоб визначити, чи насправді підприємство є кандидатом у банкрути, слід використовувати й багато інших показників: ліквідність; платоспроможність; прибутковість; ефективність використання активів тощо. До того ж необхідно врахувати, що при управлінні фінансами не може бути однозначного підходу щодо вирішення господарських справ. Під час розслідування і судового розгляду кримінальних справ, пов'язаних

з банкрутством, конче необхідними є знання у сфері економіки та аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств.

Література

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Ришелюк А.М.. – К.: Каннон; АСК. – 2001. – 1104с.
2. Шершеневич Г.Ф. Курс торгового права / Шершеневич Г.Ф. – М.: Издание братьев Башмаковых, 1912. – Т. 4: Торговый процесс. Конкурсный процесс. – 596 с.

УДК 346.5 (043.2)

Степанова Ю.О.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Корчак Н.М., к.ю.н, доцент.

ПІДПРИЄМСТВО ЯК СУБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА: ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ

Домінуюче місце серед суб'єктів господарського права належить такому суб'єктові, як підприємство. Це зумовлено особливими економічними і соціальними функціями підприємства в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовольняє суспільні потреби у продукції, роботах та послугах.

Різноманітність поняття "підприємство" просліджується за кількістю підходів напрямів розгляду цього поняття.

У праці О.В. Прущак зроблено спробу згрупувати вивчені ним концепції визначення поняття "підприємство" у межах трьох підходів:

- технологічного;
- інституційного;
- підприємницького. [3]

Концепцією технологічного підходу є підприємство як цілісна неподільна система, носій виробничої функції, головним завданням якої є трансформація ресурсів у готову продукцію.

Ідеєю інституційного підходу є:

♦ ототожнення сутності підприємства зі специфічною формою, яка відокремилася внаслідок суспільного поділу праці та організаційно

поєднує у часі та просторі в певних пропорціях необхідні для виробництва ресурси.

♦ притаманне для інституційного підходу визначення підприємства як системи прав (на матеріальні та нематеріальні активи, ресурси підприємства) та відносин між різними учасниками на основі легітимних контрактів, дозволяє виділити юридичну специфіку у визначенні підприємства як учасника суспільних відносин.

Сутність підприємства у межах такого підходу розкривається у праці А.В. Бризгаліна, який зазначає, що підприємство – це сума речей, прав або фактичних відносин, які через участь суб'єкта прав пов'язані в організаційну єдність; [1. 73]

♦ соціальна спрямованість інституційного підходу полягає в ідеї, що основою діяльності будь-якого підприємства є соціальна взаємодія та комунікації.

Поєднуючи складові ідеї інституційного підходу отримуємо поняття підприємства як системи контрактів і взаємовідносин між людьми та як суб'єктів відносин "підприємство-підприємство" у зовнішньому середовищі.

Підприємницький підхід до визначення поняття "підприємство" ґрунтується на тому, що головним питанням діяльності підприємства вважає вибір раціонального рішення в суперечливих та мінливих умовах зовнішнього середовища. Вибір такого рішення здійснюється за допомогою моделювання як зручного способу вивчення складних об'єктів, в тому числі і підприємств як соціально-економічних явищ та процесів, що в них відбуваються. [3].

Проводячи аналіз багатогранності поняття "підприємство" можна визначити, що підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади, органом місцевого самоврядування або іншим суб'єктом для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної та іншої господарської діяльності. [3. 41]

Виділяють такі ознаки підприємства, які групують за класифікаційними ознаками як:

- правові;
- цільові;
- структурні.

Правові ознаки:

♦ відособленість (адміністративна самостійність) – замкнутість